

**K SAMOTNÉMU DĚLENÍ ANALYTICKÉ
VS. KONTINENTÁLNÍ FILOZOFIE¹**

KAREL ŠEBELA, Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, Olomouc, ČR

ŠEBELA, K.: On the very Analytic-Continental Division in Philosophy
FILOZOFIA, 76, 2021, No 7, pp. 521 – 530

The paper deals with the very idea of distinction between analytical and continental philosophy, so it is primarily methodological. The aim is to criticize this division. Criticism is conducted from the point of view of analytical philosophy. The arguments are of three kinds: a) *factual* – evidence from the history of contemporary philosophy, pointing to analytical philosophers working on the continent (Frege, Carnap, etc.) and at the same time to non-analytical philosophers outside the continent (American pragmatism, etc.); b) *methodological* – it is a division of contemporary philosophy, is it complete, exclusive, what is the criterion of division? It is divided according to both geographical and systematic criteria. This will point out the illogicality of the division itself; c) *power* – the division is conducted by analytical philosophy as a manifestation of its hegemony, it is actually a division of analytical vs. non-analytical philosophies. Thus, in conclusion, I will focus on the possibility and necessity of dividing philosophy, such as movements, disciplines, philosophers, as well as the purposes – educational, research, etc. The division of philosophy according to problem areas is considered less misleading.

Keywords: Analytical philosophy – Continental philosophy – Division – Methodology

Úvod

Rozmohl se nám tu takový nešvar. A tím nešvarem je dělení (současné) filozofie na analytickou a kontinentální. Cílem tohoto článku je toto dělení napadnout a ukázat, že by mělo být odmítnuto. Článek se tedy zabývá tématem možných klasifikací filozofie a je tak v první řadě metodologický.

Samotné dělení zní velmi srozumitelně a jednoduše – současná filozofie je buďto analytickou filozofií – tedy je k nalezení zejména v anglosaské oblasti, nebo se pěstuje na evropském kontinentu, kde jsou k nalezení výrazně protianalyticky naladěni duchové. Toto rozdělení má poměrně srozumitelnou historii: koncem devatenáctého

¹ Velmi děkuji anonymnímu recenzentovi za podnětné připomínky.

století se vzdmula vlna odporu proti stávajícímu způsobu filozofování, hlavně různým odnožím novokantovství či jiného „idealismu“ a „psychologismu“, a počátkem dvacátého století se vyprofilovaly zejména dvě odnože této revolty, totiž počínající analytická filozofie a fenomenologie. Oba směry spolu měly v počátcích leccos společného, viz společné zaklínání otců-zakladatelů analytické filozofie i takového Edmunda Husserla, že chtějí pěstovat filozofii jako vědu, či dokonce „přísnou vědu“ (Husserl). Překvapivě dobrý dojem na sebe udělali např. také Rudolf Carnap a Martin Heidegger na konferenci v Davosu, kde společně kritizovali novokantovce Ernsta Cassirera.² Ale záhy se velmi ostře vyhranily jedna vůči druhé, příkladem budiž proslulý Carnapův článek *Překonání metafyziky logickou analýzou jazyka*, který je útokem především na Heideggera. Nabízí se tak pojmout tyto dvě štěpící se linie jako dva hlavní směry filozofie dvacátého a dvacátého prvního století a nějak je nazvat, třeba analytická a kontinentální filozofie (kontinentální, protože na kontinentu nezůstalo jen u fenomenologie).

V článku ale chci ukázat, že je to pouze zdání a nabízím čtenáři k laskavému zvážení argumenty pro odmítnutí tohoto dělení. Argumenty jsou trojího druhu: a) faktické – evidence z dějin současné filozofie; b) metodologické – bude poukázáno na nelogičnost samotného dělení; c) mocenské – dělení je vedeno ze strany analytické filozofie jako projev její hegemonie, jedná se vlastně o dělení analytické vs. neanalytické filozofie. To bude obsahem následujících kapitol. Snad tato kritika získá na důvěryhodnosti tím, že ačkoli cílí dle bodu c) především proti hegemonii analytické filozofie, je psána především z pohledu analytické filozofie analytickým filozofem. Závěr bude zamyšlením nad možností a nutností dělení filozofie, např. na směry, disciplíny, filozofy, dále nad účely dělení – edukativní, badatelské apod. Jako méně zavádějící je uvažováno dělení filozofie podle problémových okruhů.

1. Faktické argumenty *alias* symptomy

Nejprve chci uvést evidenci z dějin současné filozofie. Tato kapitola by vlastně mohla být hodně krátká a může být brána jako výčet symptomů, které vykazuje toto vadné dělení.³ Známe totiž analytické filozofy prokazatelně působící na kontinentu, stejně jako neanalytické filozofy působící mimo kontinent.

Pokud jde o kontinentální analytické filozofii, můžeme zde uvést většinu mezi-válečných analytických filozofů, tj. Gottloba Fregu, Rudolfa Carnapa, celý Vídeňský kroužek, Ludwiga Wittgensteina, Karla Raimunda Poppera, Kurta Gödela či Lvovsko-varšavskou školu. U některých jistě platí, že po útěku před nacismem či prostě

² Viz Friedman (2002).

³ V této kapitole neuvádím téměř žádné prameny, domnívám se totiž, že jde o neproblematicky známé informace, které lze najít v běžných učebnicích filozofie.

přesunu z kontinentu dál působili i v anglosaském světě, ale pocházejí z kontinentu a značná část jejich díla vznikla ještě na kontinentu. Pokud jde o poválečnou analytickou filozofii, zde se například nabízí analytická filozofie pěstovaná ve Skandinávii. Skandinávie jistě je součástí evropského kontinentu a přitom z ní pochází například významný analytický filozof Georg Henrik von Wright, dále můžeme zmínit i finské logiky a filozofy, jako byl například logik a filozof Jaako Hintikka. U dalších poválečných kontinentálních filozofů se zdržuji jmenování, nerad bych urazil tím, že někoho významného nejmenuji, snad zmíním jen německého (v Brně narozeného) filozofa Ernsta Tugendhata.

Co se týče neanalytických nekontinentálních filozofů, odborníci na fenomenologii, strukturalismus, či jiné směry, by jistě mohli doplnit tím, že by jmenovali anglosaské badatele ve svých oborech. Jak jsem psal výše, jako spíše analytický filozof se v tomto necítím tak kompetentní. Nicméně jako příklad významné neanalytické filozofie, která byla a je pěstována mimo kontinent, je možné uvést americký pragmatismus, zejména ten před druhou světovou válkou, kdy ještě nedocházelo k jeho křížení s analytickou filozofií.

Jak doufám, výše řečené jsou těžko zpochybnitelná fakta svědčící o tom, že toto dělení, pokud bychom jej brali vážně, je hrubě neadekvátní. Jako spíše věc interpretace bych ale rád ještě uvedl jinou věc – zatímco u analytické filozofie lze říci, že opravdu tvoří určitý proud, který je snad možné i nějak charakterizovat, u kontinentální filozofie je to velmi kontroverzní podnik. Co spojuje tak rozdílné směry, jako jsou fenomenologie, existencialismus, (post)strukturalismus, marxismus, hermeneutiku, dekonstrukci atd.? Otázka je samozřejmě do velké míry řečnická a opravdu vznikají pokusy nějakým způsobem charakterizovat nějaké shodné rysy kontinentální filozofie. Na druhou stranu, pokud mám pravdu a celé dělení je chybné, pak je toto heroické snažení nikoli nezbytné.

Jedním z takových pokusů je klasifikace, kterou podal britský filozof Michael E. Rosen (Rosen 1998, 665). Neodpustím si před uvedením jeho návrhu předeslat, že na začátku daného textu sám Rosen upozorňuje, že diskutované nálepky jsou potenciálně zavádějící. Kromě důvodů, které konvenují s těmi, které jsem již uvedl, Rosen zmiňuje to, že tváří v tvář těmto potížím mají především analytičtí filozofové tendenci chápat naše dělení jako věc stylu psaní: analytická filozofie je tak pečlivá a precizní. Jak Rosen dále uvádí, jaká je pak kontinentální filozofie – nedbalá a nepozorná? Tato diference by pak vlastně byla diferencí mezi dobrou analytickou a špatnou kontinentální (Rosen 1998, 663). Objevuje se zde tedy hodnotící motiv, který budeme dále sledovat ve třetí kapitole.

Rosen se ale pokouší uvést jinou, vstřícnější charakteristiku kontinentální filozofie. Dle něj lze v kontinentální filozofii vysledovat tato klíčová témata:

- 1) *Otázku vztahu filozofie a přírodních věd.* Kontinentální filozofie je typicky kritická k vědecké metodě a primátu přírodních věd ve věci poznání.
- 2) *Vztah filozofie a historie.* Kontinentální filozofie tenduje k historismu a snaže nahlížet jednotlivé problémy v jejich (především historickém) kontextu.
- 3) *Vztah teorie a praxe.* Kontinentální filozofie směřuje ke spojování filozofie, osobních postojů a praxe.
- 4) *Otázku co je filozofie?* Kontinentální filozofie se velmi věnuje metafilozofii, otázkám zda a jak je filozofie možná.

Této charakteristice nelze upřít jistou přesvědčivost. Nicméně, jelikož se jedná o pokus sjednotit tak různorodou a především velkou část filozofie, jedná se o veliký terč, do něhož je velmi snadné se trefit. Začneme u tématu číslo jeden. Spíše zdrženlivější postoj k vědám (i přírodním) je v nemalé míře přítomen i v analytické filozofii. Vzpomeňme na jednu z naprosto klíčových postav analytické filozofie Ludwiga Wittgensteina, o jehož až antiscentismu dokonce nedávno vyšla kniha (Beale, Kidd 2017). Zdrženlivější postoje vůči vědám najdeme dále u představitelů postanalytické filozofie, jako například u Richarda Rortyho, či u filozofů vědy, jako je Paul Feyerabend. To rozhodně nejsou žádné marginální postavy analytické filozofie; o analytické metafyzice nemluvě. Na druhé straně, takový klasický saussurovský strukturalismus jistě nemá s přírodními vědami velký problém; rovněž Husserlova fenomenologie se profilovala jako přísná věda; Marxova a marxistická analýza kapitalismu také přinejmenším aspirovala na to, být platným vědeckým počinem, a koneckonců z pozdějšího marxismu-leninismu je známá fráze „vědecký světový názor“. Ad 2: Je pravdou, že analytická filozofie, zejména ve svých počátcích, byla výrazně ahistorická, jak ve vztahu vůči dřívější filozofické tradici, tak v samotném pojmání své historické situovanosti. Nicméně ani zmiňovaný strukturalismus, ani Husserlova fenomenologie historismus nepěstují, ahistoričnost je dokonce jednou z hlavních výtek vůči strukturalismu. Na druhou stranu již zmiňovaný Feyerabend či historik vědy Thomas Kuhn se tématu historického kontextu rozhodně věnují. Ad 3: I zde by bylo možno zmínit strukturalismus či fenomenologii, které tak začínají vypadat spíše jako proudy uvnitř analytické filozofie. Na druhé straně máme pragmatické tendence v analytické filozofii, které ji od druhé poloviny dvacátého století silně ovlivňují a které rozhodně vedou k většímu propojení s praxí. Za zmínku tu opět stojí Wittgenstein, pro jehož pozdní filozofii byl pojem životní formy velmi důležitý. A Wittgensteinovo zvolání „jak ale mohu být logikem, nestanu-li se dřív člověkem? Nejdůležitější ze všeho pro mne je vypořádat se sám se sebou“ (Monk 1996, 111) je v tomto smyslu velmi konti-

nantální. Ad 4: Tento bod pokládám za poměrně kontroverzní, otázku po statusu filozofie totiž pokládám za hojně diskutovanou i v analytické filozofii. Opět si zde pomohu Wittgensteinem a jeho originálním (a vlivným) pojetím filozofie jako terapie.

Rosenova charakteristika kontinentální filozofie tedy trpí tím, že na některé části takzvané kontinentální filozofie úplně „nesedí“, na druhé straně do ní někdy spadají i vlivné proudy a osobnosti analytické filozofie. Je to dáno jednoduše tím, že se pokouší sjednotit tak velký a pestrý celek. Dalo by se namítnout, že je to ode mě přílišná pedanterie a s pověstným přimhouřením oka by tato klasifikace mohla být uznána. To je ale jádro věci – přimhouřit nad něčím oči můžeme, důvod onoho přimhouření ale musí být něco jiného, ne nedokonalost samotné věci. V našem případě by tím důvodem mohlo být to, že naše dělení filozofie je dobré a stojí za to jej zachovat i za tuto cenu. Pointou mého výkladu je to, že ono dělení za to nestojí.

2. Metodologické argumenty *alias* příčiny

Výše uvedené nesrovnalosti jsou dle mého výsledkem toho, že celé toto dělení není metodologicky v pořádku. Než to bude zřejmější, musím uvést několik základních informací o samotné metodě dělení.⁴

Dělení lze charakterizovat jako úplné vystižení rozsahu pojmu pomocí jemu podřazených a vzájemně neslučitelných pojmů. Klíčové je zde rozlišení předmětu, kritéria a členů dělení. Předmět dělení je jednoduše pojem, který se dělí, vezměme jako příklad pojem koně. Kritérium dělení, pro naše účely nejdůležitější, je hledisko, podle kterého se předmět dělení dělí, pro příklad uveďme pohlaví. No a konečně jsou tu členy dělení, což jsou pojmy, na které se předmět dělení dělí, v našem příkladu jsou to hřebci a klisny. Tato základní struktura dělení, tedy předmět, kritérium a členy, by měla být k nalezení u každého dělení.

Z uvedené charakteristiky lze odvodit i základní požadavky na správné dělení – kromě nekruhovitosti dělení, tedy situace, kdy některý z členů dělení obsahuje celý předmět dělení, jsou to především podmínky adekvátnosti a neslučitelnosti. Podmínka adekvátnosti znamená, že členy dělení jednak spadají pod dělený pojem, jednak členy dělení vyčerpávají dělený pojem. Podmínka neslučitelnosti znamená, že členy dělení musí být neslučitelné pojmy, neboli jejich rozsahy se nesmí překrývat. Pokud se stane, že členy dělení se překrývají, znamená to, že jsme neudrželi jednotné kritérium dělení. Tato podmínka neslučitelnosti a její porušování bude pro nás v dalším textu klíčová.

Pokusme se nyní identifikovat strukturu dělení filozofie na analytickou a kontinentální! Nejprve se zaměříme na předmět dělení. Mluví se běžně o dělení filozofie,

⁴ K problematice dělení viz *Úvod do logiky aristotelské tradice* (Novák, Dvořák 2007, 102 – 106) či heslo *klasifikácia* in *Slovník metodologických pojmů* (Bielik a kol. 2016).

ale je jasné, že se tím nemůžou myslet celé dějiny filozofie, protože přinejmenším do vzniku analytické filozofie by jeden člen dělení byl vždy prázdný. Předmětem dělení je tedy filozofie (zhruba) od konce devatenáctého století zřejmě až do současnosti. Vzhledem k tomu, že přídomek „kontinentální“ označuje evropský kontinent a analytickou filozofii se myslí především analytická filozofie pěstovaná v Británii a v USA, tak můžeme říct, že toto dělení se týká euroamerické, ve zkratce západní filozofie. Předmětem dělení je tedy západní filozofie od konce devatenáctého století.

Problémem ale je určení kritéria dělení. Na první pohled je totiž jasné, že se tu míchají dvě různá kritéria, jedno řekněme systematické (analytická) a geografické (kontinentální). Důsledkem porušení podmínky neslučitelnosti dělení jsou právě ony faktické nesmysly, které jsme viděli v předchozí kapitole, tedy analytické kontinentální filozofy a neanalytické filozofy, dlíci mimo kontinent. Metodologicky lze tuto chybu ilustrovat třeba na dělení tulenů na skutečné a namalované. Pokud bychom to brali tak, že namalovaný tuleň není tuleň, pak je dělení kruhové, tedy skuteční tuleni jako jeden člen dělení vyčerpávají celý obsah děleného pojmu. Pokud ale budeme chápat namalované tuleně jako tuleně, které někdo namaloval, pak tu budeme mít namalované skutečné tuleně, tedy členy dělení se budou překrývat. Namalovaní skuteční tuleni jsou podobný případ jako kontinentální analytičtí filozofové.

Proč ono dělení tulenů selhává? Protože v případě člena dělení skutečných tulenů jde bezpochyby o kritérium skutečnosti vs. fiktivnosti, zatímco druhý člen dělení vznikne ne podle tohoto kritéria, ale jako odpověď na otázku, zda daného tuleně někdo nakreslil. Jsou to dvě různé otázky, proto se může stát, že u některých členů rozsahu děleného pojmu dostaneme stejnou odpověď na obě otázky. Dvě různá kritéria tak nemusí rozdělit rozsah děleného pojmu na dvě různé části, ale každé kritérium vytvoří dvě části, vzaté dohromady se ale tato dělení překrývají, části dělení jsou slučitelné.

O jaká kritéria jde nyní u našeho dělení filozofie? První člen dělení, analytická filozofie, naznačuje, že tento člen dělení vznikl jako odpověď na otázku, týkající se určitých obsahových rysů dané filozofie. Nyní by se nabízelo tato kritéria určit, ale jednak to v současnosti u analytické filozofie není snadné, jednak to našťěstí po naše účely není zapotřebí. Pracovně to můžeme určit jako rys analytičnosti. Důležité je snad jen to, že jde pouze o rysy, týkající se samotné filozofie, ne takových nahodilých věcí, jako je to, na jakém místě je tato filozofie pěstována. Uvnitř druhého členu dělení se pak nacházejí jakýsi mix velmi různých filozofií, u nichž je styčným bodem právě a jedině to, že žádná z nich není analytickou filozofií. Hledané kritérium dělení, k němuž nás vede první člen dělení, by tak mohlo znít jako otázka, zda je daná filozofie analytická. K tomu adekvátně by druhý člen dělení měla být jednoduše ne-analytická filozofie, tedy každá západní filozofie od konce devatenáctého století, která

není analytická. Takto pojaté by toto dělení bylo v pořádku a oba členy dělení by byly opravdu neslučitelné. Jinou věcí by byla motivace a užitečnost takového dělení, kdy si vezmeme jeden proud filozofie a pak celek filozofie dělíme podle toho, zda k tomuto proudu patří, nebo ne. Otázka motivace bude ale předmětem následující kapitoly a otázka užitečnosti přijde na přetřes až v závěru. Zde je důležité to, že druhým členem našeho dělení ale není ne-analytická filozofie, ale kontinentální. Není pravdou, že každá kontinentální filozofie je ne-analytická (dokonce ani naopak), jak bylo ukázáno výše. Vzhledem k tomu, že řada otců-zakladatelů analytické filozofie žila a působila na kontinentu, bychom nakonec museli říct, že i analytická filozofie je kontinentální a první člen dělení by tak zároveň spadl i pod druhý.

Jak je to tedy s druhým členem dělení? Je-li jeden člen dělení západní filozofie od konce devatenáctého století kontinentální filozofií, pak je jasné, že kritérium dělení je v tomto případě geografické, tedy kde se filozofie pěstuje. A pokud je jedním z členů takového dělení kontinentální filozofie, pak druhým by měla být filozofie řekněme anglosaská. Opět, dělení filozofie na řekněme anglosaskou a kontinentální by bylo korektním dělením, splňujícím podmínky adekvátnosti a neslučitelnosti. Opět také vyvstává otázka motivace a užitečnosti takového dělení, ale k tomu později. Snad jen lze říci, že dělení filozofie na anglosaskou a kontinentální by mohlo být výhodné pro ty, kteří se chtějí (či naopak nechťejí) zabývat primárními filozofickými texty, psanými v angličtině.

Shrnuto – naše dělení je vedeno dvěma odlišnými kritérii, systematickým kritériem analytičnosti filozofování a geografickým hlediskem. Výsledkem je tak nutné dělení, které porušuje podmínku neslučitelnosti dělení, tedy rozsahy členů dělení se překrývají. Ergo, struktura dělení filozofie na analytickou a kontinentální je vadná.

3. Mocenské argumenty *alias* důvody

Po zjištění faktických nesrovnalostí a metodologických příčin těchto nesrovnalostí je dobré prozkoumat, proč toto na pohled podivné a špatné dělení vzniklo a ujalo se. Toto dělení vzniklo na britských ostrovech, jak to naznačuje již slovo „kontinentální“, které je typickým britským označením zbytku Evropy „za kanálem“. Výstižným příkladem takového užití je věta Margaret Thatcherové „All the problems in my lifetime have come from Continental Europe, all the solutions have come from the English-speaking world“, citovaná britským filozofem Simonem Critchleym v jeho knize o kontinentální filozofii (Critchley 2001, xi). Simon Critchley ve své knize také uvádí, že ačkoli dějiny užití fráze „kontinentální filozofie“ jsou starší, tak svého rozšíření se toto označení dočkalo v sedmdesátých letech, kdy byly pod tímto názvem uváděny univerzitní kurzy, zaměřené především na fenomenologii a existencialismus (Crit-

chley 2001, 38). Critchley ale také uvádí, že značka „kontinentální filozofie“ je určitou projekcí anglo-americké filozofie, které stěží hledá legitimitu tohoto pojmenování (Critchley 2001, 5). Critchley tu naráží zejména na onu různorodost tradic a směrů uvnitř oné kontinentální filozofie. Simon Glendinning (Glendinning 2006, 11 – 13) jde ještě dál a soudí, že nálepka kontinentální filozofie je nejen deskriptivní, ale především hodnotící. Jde o nálepku, která má shrnout nejen to, čím analytická filozofie není, ale (a snad i především) to, jaká být nemá. To, co je shrnuto pod nálepku kontinentální filozofie, je pak jakousi zrudnou odnoží západní filozofie, která se vyznačuje zejména jakýmsi opuštěním této tradice a standardů, které by měly charakterizovat opravdovou filozofickou práci. Kontinentální filozofie tak není jen filozofií jinou než analytickou, ale především filozofií nižší kvality. Idea tohoto dělení a zejména idea kontinentální filozofie je tak součástí pojmového arzenálu analytické filozofie a součástí mytologické historie, kterou o sobě analytická filozofie vypráví. Jak Glendinning uvádí (Glendinning 2006, 12 – 13), idea kontinentální filozofie je ideou Jiného pro analytickou filozofii – Jiného, vůči němuž se analytická filozofie vymezuje.

Shrnuto – samo dělení je vedeno ze strany analytické filozofie jako projev její hegemonie, jedná se vlastně o dělení analytické vs. neanalytické filozofie. Je také pokusem o negativní označení toho, co tou správnou – rozuměj analytickou – filozofií není, jako jakési Kainovo znamení. Je pravdou, že existují označení, která byla původně pejorativní, ale časem tato pejorativnost vymizela, například impresionismus, existencialismus. Pojmové distinkce, jak věřím, ale pomáhají, či snad konstituují, schopnost rozlišovat. Reálné nebezpečí, které u našeho dělení vidím, je to, že chtě nechtě u především analytických filozofů snižuje schopnost rozlišovat uvnitř neanalytické filozofie a podporuje tak velmi výrazně zjednodušují povšechné soudy o ní. Již jen z tohoto důvodu by filozofové oceňovaní tímto Kainovým znamením proti němu měli dle mého protestovat a dle mého názoru nápodobně i ti analytičtí filozofové, kteří se takové tendenci chtějí bránit.

Vážnost problému je vidět i v tom, že díky němu je ohrožena sama identita současné filozofie. Jak již bylo naznačeno, v první řadě ze strany analytické filozofie existuje tendence negativně hodnotit jinou než analytickou filozofii, ba dokonce popírat, že by dokonce měla být legitimně pokládána za filozofii hodnou toho jména. Nutno dodat, že takové tendence se mohou objevovat i na druhé straně, kdy pro změnu analytické filozofii je upírán statut filozofie – vzdálila se od „skutečných“ filozofických problémů, degradovala na logiku či lingvistiku atd. Rozdělení tak nejen vytváří dva tábory, ale navíc u obou táborů vzniká domněnka, že druhý tábor vlastně táborem není. Opuštění tohoto dělení je tak ve vlastním zájmu všech, kdo si nepřejí rozpad filozofie. Dle mého názoru (a naštěstí zdaleka nejen mého) se filozofie pěstuje tam

i tam a dokonce snaha nevidět jisté „analytické“ motivy u takzvané kontinentální filozofie či jisté „kontinentální“ motivy u analytické filozofie může představovat překážku pro adekvátní interpretaci té které odnože současné filozofie.

4. Závěr neboli co s tím?

Laskavého čtenáře, který článek dočetl až sem, možná napadne, že můj ostrý tón snad není zapotřebí a že ve prospěch našeho dělení svědčí jednoduše to, že funguje a že je mu bez problémů rozuměno. K tomu mám krátkou a dlouho odpověď. Krátká by byla ta, že toto dělení funguje (ve smyslu opravdu dělí na dvě části) navzdory tomu, jak je formulováno. Ve druhé kapitole jsme viděli, že pokud si z fakticky dvou kritérií, které dělení obsahuje, vybereme jen jedno (např. analytičnost), pak je toto dělení opravdu korektní. Otázkou ale je, proč bychom se k takovým složitostem měli uchýlovat a není-li lepší dělení, které tyto vady nemá. Zajisté, přídomek „neanalytická“ či „jiná než analytická“ nezní příliš hezky, ale zejména z oněch výše zmíněných mocenských důvodů je přídomek „kontinentální“ mnohem horší.

To by byla ta krátká odpověď – dělení funguje, protože ho implicitně chápeme jinak, než jak je dáno. Delší odpověď, která bude hlavním tématem tohoto závěru, je ta, že toto dělení odpovídá hluboce zakořeněné potřebě jednoduchých, obecně srozumitelných dělení. Toto tvrzení bude třeba rozvést.

Samotná metoda dělení patří mezi tradiční způsoby, jak se orientovat v komplexním předmětu zkoumání a jak organizovat poznání o něm. Předmět zkoumání se často jeví jako poměrně nepřehledný, spleť celek a je naprosto legitimní snahou v prvním kroku si zjednat alespoň základní přehled jeho rozdělením na části. Současná filozofie je jistě dobrým příkladem takového spleť celku a tudíž silná potřeba tento celek jednoduše rozdělit je naprosto pochopitelná a v pořádku, dokonce bych řekl, že je nutná. Jak ale měl tento článek dokázat, existují dělení, která pro tyto účely nejsou vhodná. Současnou (i jinou) filozofii fakticky dělíme různými způsoby, například na směry, disciplíny, podle jednotlivých filozofů. Všechna tato dělení mají více členů dělení, navíc někdy jsou tato dělení prostupná. Odtud také potřeba jednoduchého a zřejmého dělení. Dělení, zvláště ta jednoduchá, slouží především pro rychlou první orientaci a jsou tak vhodná zejména k pedagogickým účelům. Naše dělení vychází vstříc této potřebě. Pokud je ale odmítneme, žádné jiné podobně jednoduché dle mého názoru (aspoň prozatím) není.

Již v první kapitole, když jsem psal o různorodosti toho, co se skrývá pod onou ohavnou značkou „kontinentální filozofie“, jsem mluvil mimo jiné o fenomenologii, existencialismu, (post)strukturalismu, (neo)marxismu atd. Již tedy existuje zavedená tradice dělit určitým způsobem současnou filozofii, ačkoli tato dělení nejsou tak jednoduchá jako to naše. Mimochodem, tato tradice pochopitelně vychází z určitého

zkoumání současné filozofie, které pak vedlo k její klasifikaci; u nálepky kontinentální filozofie se nejdříve objevila tato nálepka, až pak započala zkoumání, zda náhodou neoznačuje určitou jednolitou tradici (a ne, neoznačuje). Smiřme se tedy s tím, že pro současnou filozofii nemáme k dispozici podobně jednoduché dělení!

Naše dělení by nebylo ospravedlněno, i kdybychom namítli, že není určeno pro badatele, ale spíše pro základní kurzy výuky současné filozofie – ani studenty není třeba mást, pokud to není nezbytně nutné. Pro badatelské účely je pak dle mého lepší dělit současnou filozofii do problémových okruhů, kdy například téma jazyka je tématem, které dokáže lehce překlenout rozdělení analytické a kontinentální filozofie.

At' žije filozofie, ta před kanálem i za kanálem!

Literatura

- BEALE, J. – KIDD, I. (eds.) (2017): *Wittgenstein and Scientism*. London: Routledge.
- BIELIK, L., HALAS, J., HANZEL, I., KOSTEREC, M., MARKO, V., ZOUHAR, M. (2016): *Slovník metodologických pojmů*. Bratislava: Vydavateľstvo Univerzity Komenského.
- CRITCHLEY, S. (2001): *Continental Philosophy: A Very Short Introduction*. Oxford – New York: Oxford University Press.
- CRITCHLEY, S. (1998): Introduction: What is Continental Philosophy? In: Critchley, S. – Schroeder, W. R. (eds.): *A Companion to Continental Philosophy*. Oxford: Wiley-Blackwell.
- FRIEDMAN, M. (2002): Carnap, Cassirer, and Heidegger: The Davos Disputation and Twentieth Century Philosophy. *European Journal of Philosophy*, 10 (3), 263 – 274.
- GLENDINNING, Simon (2006): *The idea of continental philosophy: a philosophical chronicle*. Edinburgh: Edinburgh University Press Ltd.
- MONK, R. (1996): *Úděl génia*. Praha: nakladatelství Hynek.
- NOVÁK, L., DVOŘÁK, P. (2007): *Úvod do logiky aristotelské tradice*. České Budějovice: Teologická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích.
- ROSEN, M. E. (1998): Continental Philosophy from Hegel. In: Grayling, A. C. (ed.): *Philosophy 2: Further through the Subject*. Oxford: Oxford University Press.

Práce na článku byla podpořena projektem GAČR 19-06839S *Neklasická interpretace Aristotel-
ské logiky a teorie predikace*.

Karel Šebela
Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Katedra filozofie
Křížkovského 12
779 00 Olomouc
Česká republika
e-mail: karel.sebela@upol.cz
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3459-9168>